

Probudite se!

Broj 2/2019.

**ŠEST ŽIVOTNIH
VEŠTINA KOJE DECA
TREBA DA STEKNU**

Probudite se!

Vol. 100, No. 2 2019 SERBIAN (Roman)

Tiraž svakog izdanja:

78 282 000 na 211 JEZIKA

Awake! (ISSN 0005-237X)

July/August 2019

© 2019 Watch Tower Bible

and Tract Society of Pennsylvania.

Printed in Germany.

© Druck und Verlag: Wachturm Bibel-

und Traktat-Gesellschaft, Selters/Ts.,

V. i. S. d. P. Manfred Steffensdorfer, Selters/Ts.

Za SRBIJU i za CRNU GORU:

Jehovini svedoci

P. fah 173

11080 Beograd

Za spisak svih adresa,

videti www.jw.org/contact.

UVOD

Šest životnih veština koje deca treba da steknu

Koje biste osobine želeli da vaše dete
ima kada odraste?

- Samokontrola
- Poniznost
- Istrajnost
- Odgovornost
- Zrelost
- Poštenje

Deca neće sama od sebe razviti te
osobine. Potrebna im je vaša pomoć.

U ovom časopisu će biti reči o šest
važnih životnih veština koje možete
preneti deci. Time ćete im pomoći
da se pripreme za odraslo doba.

Da li biste želeli više informacija ili biste
voleli da vas neko poseti kako bi s vama
besplatno proučavao Bibliju?

Posetite
www.jw.org

ili pišite na
odgovarajuću adresu.

Ovaj časopis se ne prodaje. On se izdaje u okviru međunarodnog biblijskog obrazovnog dela, koje se podupire dobrovoljnim
prilozima. Ako želite da date dobrovoljni prilog, posetite donate.jw.org. Ukoliko nije drugačije naznačeno, biblijski stihovi
u ovom časopisu uzeti su iz savremenog prevoda *Novi svet*.

Šest životnih veština koje deca treba da steknu

1. VEŠTINA: Samokontrola

2. VEŠTINA: Poniznost

3. VEŠTINA: Istrajnost

4. VEŠTINA: Odgovornost

5. VEŠTINA: Učiti od odraslih

6. VEŠTINA: Živeti po moralnim vrednostima

1. VEŠTINA

SAMOKONTROLA

ŠTA JE SAMOKONTROLA?

Osoba koja ima samokontrolu ume da

- sačeka na ono što želi;
- obuzda sebe;
- obavlja poslove koji joj nisu omiljeni;
- druge stavi ispred sebe.

ZAŠTO JE VAŽNA?

Deca koja pokazuju samokontrolu lakše mogu da odole nekom iskušenju, čak i ako je ono veoma primamljivo. Nasuprot tome, deca kojoj nedostaje samokontrola u većoj su opasnosti

- da postanu agresivna;
- da obole od depresije;
- da počnu da puše, piju ili da se drogiraju;
- da se nezdravo hrane.

Prema jednoj studiji, manje su šanse da će deca koja umeju da se kontrolišu kasnije imati zdravstvene i finansijske probleme ili da će doći u sukob sa zakonom. Profesorka Andžela Dakvort sa Univerziteta u Pensilvaniji na osnovu te studije zaključila je sledeće: „Moglo bi se reći da nikad nije dosta samokontrole.“

KAKO IM POMOĆI DA JE RAZVIJAJU?

Naučite da kažete „ne“ i da se držite toga.

BIBLIJSKO NAČELO: „Kad kažete: 'Da', neka to znači 'da', a kad kažete: 'Ne', neka to znači 'ne'“ (Matej 5:37).

Deca mogu ispitati odlučnost roditelja napadima besa, možda čak i pred drugima. Ako roditelj popusti, dete uči da je to efikasan način da se „ne“ pretvori u „da“.

POČNITE NA VREME

Ako sada naučite dete da prihvati „ne“ kao odgovor, to će mu pomoći da kasnije u životu kaže „ne“ iskušenjima – na primer, iskušenju da uzme drogu ili da se upusti u nešto drugo što mu može naškoditi

S druge strane, ako roditelj kaže „ne“ i ostaje pri tome, dete uči nešto veoma važno – *ne možemo uvek dobiti ono što želimo*. „Deluje ironično, ali najsrećniji su upravo oni ljudi koji su naučili tu važnu lekciju“, napisao je dr Dejvid Volš. „Svojoj deci ne činimo uslugu ako ih učimo da će im ovaj svet uvek na tacni servirati sve što ona hoće.“*

Ako sada naučite dete da prihvati „ne“ kao odgovor, to će mu pomoći da kasnije u životu kaže „ne“ iskušenjima – na primer, iskušenju da uzme

* Preuzeto iz knjige *No: Why Kids – of All Ages – Need to Hear It and Ways Parents Can Say It*.

drogu, da se upusti u predbračni seks ili nešto drugo što mu može naškoditi.

Pomozite detetu da razume da svaki postupak ima posledice.

BIBLIJSKO NAČELO: „Šta čovek poseje, to će i požnjeti“ (Galatima 6:7).

Vaše dete treba da razume da svaki postupak ima posledice i da nedostatak samokontrole ne donosi ništa dobro. Na primer, ako vaš sin često burno reaguje kad mu nešto nije po volji, verovatno niko neće hteti da se druži s njim. S druge strane, ako nauči da se kontroliše – ili da strpljivo sačeka i ne prekida druge – drugi će voleti da budu u njegovom društvu. Pomozite detetu da razume da će u životu mnogo bolje proći ako bude znalo da se kontroliše.

Naučite dete da postavlja prioritete.

BIBLIJSKO NAČELO: Prosudite „šta je najvažnije“ (Filipljanima 1:10).

Samokontrola ne podrazumeva samo da ne učinimo nešto loše već i da učinimo ono što je neophodno, čak i ako to nije baš najzanimljivije ili najzabavnije. Važno je da dete nauči da postavi prioritete i da ih se drži. Neka najpre uradi ono što je važno. Na primer, neka prvo uradi domaći zadatak, pa tek onda neka se igra.

Pružite dobar primer.

BIBLIJSKO NAČELO: „Dao sam vam primer da i vi činite onako kako sam ja učinio vama“ (Jovan 13:15).

Vaše dete će videti kako reagujete u neprijatnim ili stresnim situacijama. Primerom pokažite da samokontrola vodi do boljih rezultata. Na primer, kada vas dete izbacila iz takta da li reagujete burno ili ostajete smireni?

Poučavajte primerom

- Da li dete vidi da u napetim situacijama ostajem smiren?
- Da li sam objasnio detetu zašto se trudim da ostanem smiren kada imam neki problem?
- Kako bi me dete opisalo – kao nekoga ko je impulsivan ili nekoga ko ume da se kontroliše?

Šta su neki uradili?

„Nismo branili našoj ćerki da se naljuti ili iznervira, ali nismo joj dozvoljavali da takva osećanja iskaljuje na drugima. Ako ne bi mogla da se kontroliše, morala bi da ode iz društva dok se ne smiri.“ (Tereza)

„Moja žena i ja smo uvek govorili svojoj deci kada smo zbog nečega ponosni na njih. Uvek bismo ih pohvalili kad ne bi dozvolila da ih neki problem izbacila iz ravnoteže i kad bi uspela da se savladaju i ostanu smirena.“ (Vejn)

2. VEŠTINA

PONIZNOST

ŠTA JE PONIZNOST?

Ponizni ljudi poštuju druge. Nisu arogantni niti očekuju neki poseban tretman. Naprotiv, oni se iskreno zanimaju za druge i spremni su da uče od njih.

Ponekad se na poniznost pogrešno gleda kao na slabost. Međutim, to je vrlina onoga ko je svestan svojih mana i priznaje svoje granice.

ZAŠTO JE VAŽNA?

- **Doprinosi boljim međuljudskim odnosima.** „Ponizne osobe uglavnom lakše uspostavljaju prijateljske odnose s drugima“, navodi se u knjizi *The Narcissism Epidemic*. Kaže se i da su ponizni ljudi „pristupačniji i lakše se uklapaju u društvo“.
- **Koristiće detetu kada odraste.** Ako dete razvije poniznost, to će mu koristiti već sada, ali i kasnije u životu – na primer, u traženju posla. „Samouverena mlada osoba koja nije svesna svojih mana verovatno neće baš dobro proći na razgovoru za posao“, piše dr Leonard Saks. „Mnogo bolje izgleda da dobije posao ima mlada osoba koja pažljivo sluša šta poslodavac govori.“*

KAKO IM POMOĆI DA JE RAZVIJAJU?

Pomozite im da imaju uravnoteženo gledište o sebi.

BIBLIJSKO NAČELO: „Ako neko misli da je nešto, a nije ništa, sam sebe zavarava“ (Galatima 6:3).

- **Nemojte koristiti nerealne fraze.** Izjave poput: „Možeš ostvariti sve svoje snove“ i „Možeš postati šta god želiš“ možda zvuče podsticajno, ali u stvarnom životu često nisu

POČNITE NA VREME

Detetu koje nauči da obavlja kućne poslove biće lakše da sarađuje s drugima kad odraste

tačne. Verovatnije je da će vaša deca biti uspešna ako postavljaju realne ciljeve i marljivo rade na tome da ih ostvare.

- **Pohvaljajte ih za konkretne stvari.** Ako svoje dete stalno hvalite, i kad ono nije zaslužiло pohvalu, ne pomažete mu da izraste u poniznu osobu. Pohvalite ga za konkretne stvari koje dobro uradi.
- **Pazite na to kako i koliko koriste društvene mreže.** Promovisanje samog sebe – svojih talenata i dostignuća – česta je pojava na društvenim mrežama. To je sušta suprotnost poniznosti.
- **Naučite ih da se brzo izvine.** Pomozite detetu da uvidi gde je pogrešilo i da to prizna.

* Preuzeto iz knjige *The Collapse of Parenting*.

Pomažite im da budu zahvalna.

BIBLIJSKO NAČELO: „Budite zahvalni“ (Kološanima 3:15).

- **Zahvalnost za svet prirode.** Deca ne treba da uzimaju prirodu zdravo za gotovo, već treba da razmišljaju o tome koliko zavisimo od nje. Ne bismo mogli da živimo bez vazduha, vode i hrane. Razgovarajte s njima o tome kako biste im pomogli da cene čudesan svet prirode i da razviju strahopoštovanje i zahvalnost prema Stvoritelju.
- **Naučite ih da cene druge ljude.** Pomozite detetu da bude svesno toga da je svako u nečemu bolji od njega. Naučite ga da ne bude ljubomorno na druge zbog njihovih sposobnosti i talenata, već da bude spremno da uči od njih.
- **Izražavanje zahvalnosti.** Naučite dete da kaže „hvala“, i to ne samo formalno već od srca. Kaže se da je zahvalnost temelj poniznosti.

Poučite decu da je dobro činiti nešto za druge.

BIBLIJSKO NAČELO: „U poniznosti smatrajte druge većima od sebe, i ne gledajte samo na svoju korist nego i na korist drugih“ (Filipljanima 2:3, 4).

- **Zadužite decu za neke kućne poslove.** Ako ne uključite dete u kućne poslove, time mu u stvari poručujete da je previše važno da bi se bavilo takvim stvarima. Obaveze kod kuće treba da dođu ispred igre. Pomozite detetu da uvidi da obavljanje kućnih poslova koristi ostalim članovima porodice i da će ga oni zbog toga poštovati.
- **Ističite da je čast učiniti dobro delo za druge.** To je važan korak u sazrevanju. Zato pomažite detetu da prepozna kome je potrebna pomoć i razgovarajte s njim o tome šta bi moglo da učini. Pohvalite ga kada pomogne drugima i podržite ga u tome.

Poučavajte primerom

- Da li deca vide da i ja ponekad tražim pomoć od drugih?
- Da li pozitivno govorim o drugima ili ih potcenjujem?
- Da li moja deca vide da se trudim da činim dobro drugima?

Šta su neki uradili?

„Ćerka nam je pričala o školskoj drugarici koja je loša prema drugima i zato je baš i ne vole. Rekla sam joj da razmisli o tome kroz šta ta devojčica možda prolazi kod kuće. Podsetila sam je na to da nemaju svi srećnu porodicu. To joj je pomoglo da uvidi da nije bolja od drugih, već da možda samo živi u boljim okolnostima.“

(Karen)

„Podstičemo naše ćerke da vole školu i da daju sve od sebe, ali da se ne upoređuju s drugima. Objasnili smo im da ih ni mi nećemo upoređivati s drugima.“ (Marijana)

3. VEŠTINA

ISTRAJNOST

ŠTA JE ISTRAJNOST?

Istrajna osoba je sposobna da nakon nekog razočaranja ili neuspeha ponovo stane na noge. Ta veština se stiče iskustvom. Kao što dete ne može da nauči da hoda ako ponekad ne padne, tako ne može ni postati uspešno u životu ako ponekad ne doživi neuspeh.

ZAŠTO JE VAŽNA?

Neka deca se obeshrabre kada dožive neuspeh, naiđu na problem ili ih neko ispravi, a neka čak potpuno odustanu i prestanu da se trude. Međutim, deca treba da razumeju sledeće:

- Neuspeh je ponekad neizbežan (Jakovljeva 3:2).
- Svako ponekad doživi nešto loše (Propovednik 9:11).
- Ne možemo ništa naučiti ako nas neko ne ispravi (Poslovice 9:9).

Istrajnost će pomoći detetu da se hrabro suoči sa životnim problemima.

KAKO IM POMOĆI DA JE RAZVIJAJU?

Kad dete doživi neuspeh.

BIBLIJSKO NAČELO: „Ako pravednik i sedam puta padne, opet će ustati“ (Poslovice 24:16).

Pomozite detetu da realno sagleda problem. Na primer, šta ako loše uradi kontrolni? Možda će prestati da se trudi i reći: „Meni ništa ne ide!“

Da biste naučili dete da bude istrajno, pomozite mu da osmisli plan kako da se poboljša. Tako neće na sebe gledati kao na žrtvu, već će se lakše uhvatiti u koštac s problemom.

POČNITE NA VREME

Detetu koje nauči da ne odustaje nakon nekog razočaranja ili neuspeha biće lakše da stiče nove veštine i da se usavršava u njima

Takođe, nemojte vi rešavati probleme svog deteta. Pomozite mu da samo nađe rešenje. Možete ga pitati: „Šta bi mogao da uradiš kako bi lakše savladao gradivo?“

Kad se dogodi nešto loše.

BIBLIJSKO NAČELO: „Ne znate kakav će vam život sutra biti“ (Jakovljeva 4:14).

Život je nepredvidiv. Neko ko je danas bogat preko noći može osiromašiti, a neko ko je danas zdrav iznenada se može razboleti. „Trku ne dobijaju oni koji su brzi, ni bitku oni koji su moćni“,

kaže Biblija, „jer vreme nevolje i nepredviđeni događaji snalaze svakoga od njih“ (Propovednik 9:11).

Kao roditelj sigurno činite sve što možete da biste dete zaštitili od opasnosti. Međutim, nije realno očekivati da ćete ga sačuvati od svih problema u životu.

Naravno, dete je još malo da bi se suočilo s gubitkom posla ili finansijskim problemima. Ipak, može doživeti gubitak prijatelja ili smrt člana porodice, i tada će mu biti potrebna vaša pomoć.*

Kad se detetu skrene pažnja na nešto.

BIBLIJSKO NAČELO: „Poslušaj savet [...] da bi posle bio mudar“ (Poslovice 19:20).

Konstruktivna kritika nije maltretiranje, već način da se dete usmeri kako bi se popravilo tamo gde je to potrebno.

Ako naučite dete da prihvati kritiku, poštedećete i sebe i dete brojnih problema. Džon, otac troje dece, kaže: „Ako uvek spasavate decu od posledica njihovih grešaka ništa neće naučiti. Upadaće iz problema u problem, a vi ćete stalno ići za njima i popravljati ono što su pokvarili. To će se negativno odraziti na život roditelja, *ali i* deteta.“

Kako možete pomoći detetu da dobro reaguje kada mu se skrene pažnja na nešto? Kada se to desi, bilo u školi bilo na nekom drugom mestu, nemojte odmah reći da je to nepravedno. Mogli biste detetu postaviti sledeća pitanja:

- „Šta misliš, zašto ti je to rečeno?“
- „Kako se možeš popraviti?“
- „Šta ćeš učiniti kad se sledeći put nađeš u sličnoj situaciji?“

Imajte na umu da će konstruktivna kritika koristiti vašem detetu, ne samo sada već i kada odraste.

* Videti članak „Pomozite svom detetu da se izbori sa žalošću“ u *Stražarskoj kuli* od 1. jula 2008.

Poučavajte primerom

- Da li priznajem svoje greške ili krivim druge?
- Da li govorim o svojim neuspesima i o onome što sam naučio iz njih?
- Da li ismevam druge kada pogreše?

Šta su neki uradili?

„Nismo štitili decu od svakog problema, neuspeha i greške. Meni je suočavanje s takvim stvarima u detinjstvu pomoglo da izrastem u bolju osobu. Smatram da su nam oba deteta postala uravnoteženi i prilagodljivi ljudi, baš zato što smo se trudili da ih ne razmazimo.“ (Džef)

„Kada smo žena i ja u nečemu pogrešili prema našoj deci, uvek smo se izvinili. Mislim da roditelji od dece ne treba da kriju svoje greške i neuspehe, jer deca tako uče da je i to sastavni deo života.“ (Džejms)

4. VEŠTINA

ODGOVORNOST

ŠTA ZNAČI BITI ODGOVORAN?

Odgovorna osoba je pouzdana. Ona marljivo obavlja zadatke koji su joj povereni i završava ih na vreme.

Deca u ranom uzrastu možda ne mogu mnogo toga da rade, ali mogu početi da uče da budu odgovorna. „Dete sa 15 meseci već može da pomogne roditeljima, a želja da učestvuje u onome što se radi javlja se oko 18. meseca“, navodi se u knjizi *Parenting Without Borders*. „U mnogim kulturama roditelji smatraju uzrast od pete do sedme godine posebno pogodnim za usmeravanje detetove želje da pomogne. Čak i tako mala deca mogu dobro da obave mnoge zadatke u porodici.“

ZAŠTO JE TO VAŽNO?

Izraz „bumerang generacija“ opisuje mlade odrasle osobe koje su otišle od kuće i pokušale da se osamostale, ali su naišle na poteškoće i vratile se kod roditelja. Ponekad se to dešava jer mladi nisu naučili da dobro raspolažu novcem, da vode domaćinstvo i ispunjavaju svakodnevne obaveze.

Dakle, dobro je na vreme pripremiti decu za odgovornosti koje ih čekaju kada odrastu. „Sigurno ne biste želeli da zavise od vas dok ne napune 18 godina, a da ih onda gurnete u stvarni svet“, kaže se u knjizi *How to Raise an Adult*.

KAKO IH POUČITI DA BUDU ODGOVORNA?

Zadužite ih za neke kućne poslove.

BIBLIJSKO NAČELO: „Od svakog truda ima neke koristi“ (Poslovice 14:23).

POČNITE NA VREME

Deca koja nauče da budu odgovorna biće uspešnija u životu kada odrastu

Mala deca vole da rade nešto s roditeljima. Možete iskoristiti tu njihovu prirodnu sklonost tako što ćete im poveriti neke kućne poslove.

Neki roditelji to ne žele da čine. Oni kažu da neće da opterećuju decu jer već moraju da urade brdo domaćih zadataka.

Međutim, deca koja učestvuju u kućnim poslovima često imaju bolji uspeh u školi jer su već kod kuće navikla da imaju obaveze i da ih završavaju. Pored toga, kao što navodi knjiga *Parenting Without Borders*, „ako u ranom uzrastu ignoriramo detetovu želju da učestvuje u obavljanju kućnih poslova, ono usvaja stav da nije važno pomagati drugima [...] Takođe počinje da očekuje da drugi sve rade umesto njega.“

Kao što se vidi iz tog citata, obavljanje kućnih poslova pomaže deci da budu korisni članovi porodice, a ne samo korisnici usluga, kao i da nešto daju, a ne samo da uzimaju. Takođe im pomaže da uvide da imaju važno mesto u porodici, što sa sobom nosi i neke odgovornosti.

Pomozite deci da preuzmu odgovornost za svoje greške.

BIBLIJSKO NAČELO: „Poslušaj savet i prihvati ukor, da bi posle bio mudar“ (Poslovice 19:20).

Kada dete nešto pogreši, na primer ako nenamerno oštetiti nešto što nije njegovo, nemojte ga pokrivati. Deca su sposobna da prihvate posledice – na primer, da se izvine i možda čak nadoknade štetu.

Ako deca nauče da su odgovorna za svoje greške, to će im pomoći

- da budu iskrena i priznaju kad nešto pogreše;
- da ne krive druge;
- da se ne izgovaraju;
- da se izvine kad je potrebno.

UČITI NA GREŠKAMA

„Deca greše, a kada se to desi, važno je da roditelji imaju na umu da je to odlična prilika da deca nešto nauče“, piše pedagog Džesika Lejhi za časopis *Atlantic*. „Iz godine u godinu, moji najbolji učenici, to jest oni koji su srećni i uspešni u životu, jesu oni koje roditelji ne štite od posledica njihovih grešaka, koji prihvataju odgovornost za greške i trude se da uprkos njima postanu što bolji.“

Poučavajte primerom

- Da li sam vredan, organizovan i tačan?
- Da li me deca vide kako radim po kući?
- Da li priznajem svoje greške i izvinim se kada treba?

Šta su neki uradili?

„Deca su mi odmalena pomagala. Ako bih spremala večeru, bila su tu. Ako sam slagala veš, i ona su slagala sa mnom. Ako sam brisala prašinu, brisala su i ona. Bilo im je zabavno da nešto rade. Volela su da budu pored mene i da rade ono što ja radim. Tako su naučila da budu odgovorna.“ (Lora)

„Jednom sam rekla sinu da pozove našu prijateljicu i da joj se izvini što se nije lepo ponašao. Tokom godina, više puta je morao da se izvini jer je rekao nešto što nije bilo na mestu, iako je možda bilo istina. Sada mu nije teško da se izvini kada pogreši.“ (Debra)

5. VEŠTINA

UČITI OD ODRASLIH

ŠTA PODRAZUMEVA UČENJE OD ODRASLIH?

Deci su potrebni odrasli koji će ih voditi kroz život i savetovati ih. Vi ste kao roditelj u najboljoj poziciji da ispunite tu ulogu – zapravo, to je vaša dužnost. Međutim, i druge odrasle osobe mogu biti dobri uzori vašoj deci.

ZAŠTO JE VAŽAN PRIMER ODRASLIH?

U mnogim zemljama, mladi provode malo vremena sa odraslima. Zašto je tako?

- Deca veći deo dana provedu u školi, gde ima mnogo više učenika nego nastavnika i drugih odraslih osoba.
- Neki mladi se posle škole vrate u praznu kuću, pošto su oba roditelja na poslu.
- Prema jednoj studiji, u Sjedinjenim Državama deca uzrasta od 8 do 12 godina provedu oko šest sati dnevno zabavljajući se uz elektronske uređaje.*

U knjizi *Hold On to Your Kids* kaže se sledeće: „Kada su im potrebni vođstvo, saveti i dobar primer mladi se ne okreću svojim majkama, očevima, nastavnicima i drugim odgovornim odraslim osobama, već [...] svojim vršnjacima.“

KAKO IM POMOĆI U TOME?

Provodite vreme s decom.

BIBLIJSKO NAČELO: „Odgajaj dete prema putu kojim treba da ide, pa neće odstupiti od njega ni kad ostari“ (Poslovice 22:6).

* Prema istoj studiji, tinejdžeri provedu skoro devet sati uz elektronske uređaje. U ovu statistiku nije uračunato vreme koje deca i tinejdžeri provode na internetu kada su u školi ili dok rade domaće zadatke.

POČNITE NA VREME

Dete koje uči od odraslih verovatno će izrasti u mudriju i zreliju osobu

Deca se po prirodi okreću svojim roditeljima da bi dobili vođstvo koje im je potrebno. Zapravo, stručnjaci kažu da deca, čak i kad uđu u tinejdžerske godine, više cene savet roditelja nego savet vršnjaka. „Roditelji imaju najveći uticaj na ponašanje i stavove dece čak i u periodu adolescencije, pa i neposredno nakon toga“, napisao je dr Lorens Stajenberg u knjizi *You and Your Adolescent*. Takođe je rekao: „Adolescentima je stalo do vašeg mišljenja i slušaju vas, čak i ako to ponekad ne priznaju i ne slažu se s vama u svemu.“

Pošto vaše dete prirodno želi da ga usmeravate, dajte sve od sebe da to i učinite. Provodite vreme s decom i delite s njima svoja gledišta, vrednosti i iskustvo.

Pobrinite se da imaju dobre uzore.

BIBLIJSKO NAČELO: „Ko se druži s mudrima, postaće mudar“ (Poslovice 13:20).

Možete li da se setite neke odrasle osobe koja bi mogla biti dobar primer za vašeg tinejdžera? Zašto ne biste organizovali da provode vreme zajedno? Naravno, ne treba da se odreknete odgovornosti koju imate kao roditelj. Ali odrasla osoba u koju imate poverenja i za koju ste sigurni da neće povrediti vaše dete može takođe pozitivno uticati na njega. U Bibliji se govori o tome da je Timoteju, čak i kao odrasloj osobi, mnogo značilo društvo apostola Pavla, a i Pavlu je koristilo prijateljstvo s njim (Filipljanima 2:20, 22).

U današnje vreme je sve češća pojava da deke i bake, ujaci, tetke i drugi rođaci žive daleko, možda čak i na drugom kraju sveta. Ako je tako i u vašoj porodici, postarajte se da vaši tinejdžeri provode vreme sa odraslima koji imaju osobine koje biste voleli da imaju i vaša deca.

DRUŽENJE SA ODRASLIMA

„Dok su moja deca odrastala, bila su okružena mnogim odraslim osobama i njihovo iskustvo im je pomoglo da na život gledaju iz raznih uglova. Na primer, nisu mogli da veruju kada im je moja baka ispričala da je, kada je ona bila mala, njena porodica prva u kraju dobila struju. Rekla im je da su ljudi iz komšiluka dolazili kod njih samo da bi stajali u kuhinji i posmatrali kako se svetlo pali i gasi. Ta priča je pomogla mojoj deci da vide koliko je život nekada bio drugačiji. To što su saznali za ovaj događaj iz života njihove prabake takođe im je pomoglo da više poštuju i nju i druge starije osobe. Kada deca provode više vremena sa odraslima, a manje s vršnjacima, to proširuje njihove vidike.“ (Maranda)

Poučavajte primerom

- Da li sam dobar primer svojoj deci?
- Da li moja deca vide da se i ja obraćam za savet iskusnijima od sebe?
- Da li pokazujem svojoj deci da su mi važna tako što provodim vreme s njima?

Šta su neki uradili?

„Ponekad me ćerka prekine u poslu jer hoće da razgovara sa mnom. Uvek je saslušam, čak i ako ne mogu odmah da joj posvetim punu pažnju. Osim toga, supruga i ja se trudimo da joj damo dobar primer kako bi videla da živimo po istim načelima kojima je poučavamo.“ (Dejvid)

„Kada nam se rodila ćerka, muž i ja smo odlučili da ja ostanem kod kuće kako bih mogla da se posvetim njenom vaspitavanju. Nikada nisam zažalila zbog toga. Veoma je važno da roditelj učini sve što je u njegovoj moći kako bi bio pored deteta i pružio mu potrebno usmeravanje. Štaviše, time što ste uvek tu za njega, pokazujete detetu da vam je ono zaista važno.“ (Liza)

6. VEŠTINA

ŽIVETI PO MORALNIM VREDNOSTIMA

ŠTA SU MORALNE VREDNOSTI?

Ljudi koji se drže visokih moralnih merila imaju jasno gledište o tome šta je ispravno, a šta pogrešno. Njihov sistem vrednosti se ne zasniva na trenutnim osećanjima, već na principima koji oblikuju njihovo ponašanje, i to bez obzira na to da li ih neko vidi ili ne.

ZAŠTO SU VAŽNE?

Deca su sa svih strana bombardovana iskrivljenim stavovima o moralu – kako u školi, tako i putem muzike, filmova i televizijskih emisija. Zbog takvih uticaja mogu početi da dovode u pitanje vrednosti kojima su poučeni.

To se posebno može reći za tinejdžere. U knjizi *Beyond the Big Talk* kaže se da do tog perioda „moraju biti svesni da će se naći pod pritiskom vršnjaka i medija da budu popularni i prihvaćeni i moraju naučiti da donose odluke temeljene na vrednostima koje su usvojili, čak i ako to znači da će biti drugačiji od većine“. Jasno je da roditelji moraju početi da ih uče tome pre adolescencije.

KAKO IH USADITI?

Uspostavite sistem vrednosti.

BIBLIJSKO NAČELO: Zrelima je „moć zapažanja iskustvom uvežbana za razlikovanje dobra od zla“ (Jevrejima 5:14).

- **Jasno se izražavajte o moralnim vrednostima.** Ukazujte na svakodnevne situacije da biste istakli razliku između onoga što je dobro i onoga što nije. Na primer, otvoreno kažite šta je pošteno, a šta nije; šta znači biti dobar drug, a šta ne znači; šta je lepo, a šta nije lepo. Vaše dete će s vremenom početi da povezuje određene moralne vrednosti s postupcima.

POČNITE NA VREME

Deca koja vide da su im roditelji poštteni verovatno neće upasti u iskušenje da budu nepoštteni kad ih niko ne vidi

- **Objasnite zašto se držite određenih moralnih vrednosti.** Na primer, postavljajte mu pitanja kao što su: „Zašto je najbolje biti pošten?“, „Kako laganje može uništiti prijateljstvo?“, „Zašto je pogrešno krasti?“ Pomažite svom detetu da izoštri savest i nauči da logično razmišlja.
- **Ističite zašto je dobro držati se moralnih vrednosti.** Mogli biste reći: „Ako si pošten, drugi će imati poverenja u tebe.“ Ili: „Ako si fin, ljudi će voleti da budu u tvom društvu.“

Učinite visoka moralna merila svojim porodičnim vrednostima.

BIBLIJSKO NAČELO: „Sami sebe proveravajte“ (2. Korinćanima 13:5).

- Vaše moralne vrednosti treba da budu deo porodičnog života, tako da s pravom možete reći:

„U našoj porodici se ne laže.“

„Mi se ne udaramo i ne vičemo jedni na druge.“

„U ovoj kući se ne koriste ružne reči.“

Vaše dete će videti da moralna merila nisu samo neka pravila kojih moraju da se drže već nešto po čemu je njihova porodica poznata.

- Često razgovarajte o porodičnim vrednostima s detetom. Koristite svakodnevne situacije da biste ih poučili. Mogli biste da uporedite vaše vrednosti s vrednostima koje se promovišu u medijima ili u školi. Postavljajte detetu pitanja poput: „Šta bi ti uradio?“, „Kako bismo mi to rešili?“

Ojačajte njihovu želju da se drže moralnih vrednosti.

BIBLIJSKO NAČELO: „Sačuvajte čistu savest“
(1. Petrova 3:16).

- **Pohvaljajte ih za dobro ponašanje.** Ako dete svojim postupcima pokaže da je usvojilo moralne vrednosti, pohvalite ga i objasnite zašto ste to uradili. Na primer, mogli biste reći: „Ponosan sam na tebe jer si bio iskren.“ Ako dete prizna da je nešto loše učinilo, najpre ga pohvalite za iskrenost pa mu onda dajte savet.
- **Ispravite loše ponašanje.** Pomozite detetu da prihvati odgovornost za svoje postupke. Ono treba da zna *u čemu* je pogrešilo i *zašto* se njegovo ponašanje ne uklapa u porodične vrednosti. Neki roditelji ne žele deci da ukažu na grešku da se ne bi osećala loše. Međutim, ako s detetom razgovarate o onome što je uradilo, pomoći ćete mu da oblikuje savest tako da prepozna šta je dobro, a šta loše.

Za više informacija o roditeljstvu posetite veb-sajt jw.org ili skenirajte kod.

Poučavajte primerom

- Da li deca po mojim postupcima i rečima vide da živim po vrednostima koje smo kao porodica usvojili?
- Da li se moj bračni drug i ja držimo istih vrednosti?
- Da li opravdam to što sam se oglušio o neko moralno merilo tako što kažem: „To ne važi za odrasle“?

Šta su neki uradili?

„Razgovarali smo o tome kako su prošli neki koji su se držali visokih moralnih merila i to smo upoređivali s posledicama koje su doživeli oni koji su doneli neke nemudre odluke. Kada bi nam deca ispričala za nekog vršnjaka koji je uradio nešto loše, razgovarali bismo s njima o tome kako ne bi napravila istu grešku.“ (Nikol)

„Kada je naša ćerka bila mala, govorili smo joj da ima dva izbora – dobar i loš – i objašnjavali smo joj do čega dovodi svaki od njih. Tako je naučila da donosi odluke. To je bila važna pouka pošto u životu neprestano donosimo odluke, bez obzira na to koliko godina imamo.“ (Jolanda)

JOŠ NEKI SAVETI ZA RODITELJE

Verovatno ste zapazili da se predlozi koji se navode u ovom časopisu temelje na Bibliji. U njoj se nalaze najbolji saveti za sve u porodici. Njena načela nam mogu pomoći da bolje prosuđujemo stvari i donosimo bolje odluke (Poslovice 1:1-4).

BIBLIJA PRUŽA ODGOVORE I NA VAŽNA ŽIVOTNA PITANJA, KAO ŠTO SU:

- Šta je smisao života?
- Da li je Bog odgovoran za patnju?
- Šta se dešava nakon smrti?

Pozivamo vas da u Bibliji pronađete odgovore na ova i mnoga druga pitanja. Pogledajte kratak film *Zašto proučavati Sveto pismo?* Skenirajte kod ili posetite jw.org.

 Besplatno
preuzmite
 naše časopise

 Sveto pismo
onlajn na više
od 150 jezika

Posetite sajt
jw.org® ili
skenirajte kod

919.2-SBO
190408